

Μελετόπουλος Μελέτης: “Καταστροφές και Θρίαμβοι”: Μία απάντηση στον Στ. Καλύβα

Το σχήμα “Καταστροφές και Θρίαμβοι”, που επιχειρεί να προβάλλει ο κ. Στ. Καλύβας ως γενικευτική ερμηνεία της νεοελληνικής ιστορίας, δεν είναι μόνον παραπλανητικό αλλά και ιστορικά λανθασμένο. Λειτουργεί αντικειμενικά (και ασχέτως των προθέσεων του συγγραφέα, τις οποίες γνωρίζει μόνον ο ίδιος) σαν “ξέπλυμα” της οικτρά αποτυχημένης νεοελληνικής ελίτ.

Τα πραγματικά γεγονότα δείχνουν μία εντελώς αντίστροφη πορεία από αυτήν που κατασκευάζει ο αγαπημένος συγγραφέας του κ. Μητσotάκης: από την Επανάσταση μέχρι σήμερα ο ελληνικός λαός επιτυγχάνει θρίαμβους, που στην συνέχεια καταλήγουν σε καταστροφές, κατά κανόνα με ευθύνη της θύνουσας τάξης της χώρας. Ιδού ο κατάλογος:

Πρώτον, η Ελληνική Επανάσταση αποτελεί έναν πραγματικό θρίαμβο του ελληνικού έθνους, που με γενναιότητα, αυτοθυσία και στρατηγική ευφύια συνέτριψε στρατιωτικά μία αχανή και πανίσχυρη αυτοκρατορία που εκτεινόταν σε τρεις ηπείρους και διέθετε ανεξάντλητους πόρους. Η αριστοτεχνική οργάνωση της Φιλικής Εταιρείας, η πάνδημη διαταξική συμμετοχή της ελληνικής κοινωνίας, η συντριβή των οθωμανικών στρατευμάτων που εστάλησαν από την ξηρά και την θάλασσα για να καταστείλουν την Επανάσταση, η ήττα κορυφαίων Οθωμανών στρατηγών και ναυάρχων (Δράμαλη, Χουρσίτ, Κιουταχί, Καρά Αλή, Μεχμέτ Αλή κλπ.), η ακύρωση της επιχείρησης του Ιμπραήμ και του “προσκυνήματος”.

Η παγκόσμια αίσθηση από τον τιτάριο αγώνα των Ελλήνων και η δημιουργία του φιλελληνικού κινήματος, η διάσπαση της Ιεράς Συμμαχίας και η τελική συμφωνία των τριών μεγάλων δυνάμεων για ίδρυση ανεξάρτητου ελληνικού κράτους, αποτελούν επιτυχία παγκόσμιας εμβέλειας, που ανέτρεψε τον χάρτη της Ευρώπης, όπως αυτός είχε σχεδιαστεί από τις αντιδραστικές δυνάμεις της μεταναπολεόντειας εποχής.

Κρατίδιο-αποικία

Αυτή η τεράστια επιτυχία, αντί να οδηγήσει στην επίλυση του Ανατολικού Ζητήματος με την ολική απελευθέρωση του ελληνικού έθνους και την ίδρυση ενός χριστιανικού ευρωπαϊκού κράτους στις δύο όχθες του Αιγαίου, κατέληξε σε μία συρρικνωμένη εκδοχή ενός νοτιοελλαδικού κρατιδίου-αποικίας των “Προστατιδών Δυνάμεων”, χωρίς προϋποθέσεις οικονομικής και γεωπολιτικής βιωσιμότητας.

Αυτό υπήρξε το αποτέλεσμα του εμφυλίου πολέμου, της δίωξης του Κολοκοτρώνη, της δολοφονίας του Καποδίστρια. Τα αρχικά δημοκρατικά Συντάγματα της Επανάστασης αντικαταστάθηκαν από καθεστώς απόλυτης μοναρχίας, η μακράιωνη παράδοση κοινοτικής αυτοδιοίκησης από έναν κρατικιστικό συγκεντρωτισμό, ενώ και η όποια εκσυγχρονιστική διάσταση της βαυαρικής διακυβέρνησης, ακυρώθηκε.

Τελικώς, με το Σύνταγμα του 1843, επιβλήθηκε ένας πελατειακός ολιγαρχικός κοινοβουλευτισμός. Από όλη αυτήν την εκφυλιστική διαδικασία προέκυψε ένα είδος failed state, προϊόν του οποίου είναι η σημερινή νεοελληνική πραγματικότητα. Αυτή η σχεδόν πλήρης διάψευση των αρχικών στόχων και προσδοκιών της Επανάστασης, υπήρξε αναμφισβήτητα μία καταστροφή.

Κίνημα αναγέννησης

Δεύτερον, μετά την χρεωκοπία του 1893 και την στρατιωτική ήττα του 1897 άρχισε να αναδύεται ένα ευρύ και σύνθετο κίνημα αναγέννησης της ελληνικής κοινωνίας. Μία σημαντική έκφανση υπήρξε ο Μακεδονικός Αγώνας, που λειτούργησε σαν καταλύτης για την συνολική αφύπνιση της ελληνικής κοινωνίας. Άλλες εκφάνσεις ήταν η αναπτυσσόμενη μεσαία τάξη με αστικά κοινωνικά και πνευματικά χαρακτηριστικά και οι ριζοσπάστες διανοούμενοι, όπως οι Ροϊδής, Σκληρός, Δραγούμης και Γληνός.

Το 1909 το κίνημα στο Γουδί, στο οποίο συμμετείχαν οι Μακεδονομάχοι αξιωματικοί, άνοιξε τον δρόμο για την πολιτική αναμόρφωση της χώρας. Στις εκλογές του 1910 και του 1912 τα παλαιά πελατειακά και ολιγαρχικά κόμματα εξαιρώθηκαν και το Κόμμα των Φιλελευθέρων υπό τον Ελευθέριο Βενιζέλο προχώρησε –σε κλίμα εθνικής ενότητας και συμφιλίωσης με τον ηττημένο παλαιοκομματισμό– στην ριζική ανασυγκρότηση του κράτους και των ενόπλων δυνάμεων.

Συγκροτώντας την Βαλκανική Συμμαχία και με την στήριξη των Μεγάλων Δυνάμεων, που είχαν αποφασίσει για δικούς τους γεωπολιτικούς λόγους να διαμελίσουν την γερμανοκρατούμενη Οθωμανική Αυτοκρατορία, η Ελλάδα εξεστράτευσε τον Οκτώβριο 1912 εναντίον της και συντρίβοντας τα τουρκικά στρατεύματα απελευθέρωσε την Μακεδονία, την Ήπειρο, την Κρήτη και τα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου. Το καλοκαίρι του 1913 τα ελληνικά στρατεύματα συνέτριψαν και τα βουλγαρικά.

Προς την καταστροφή

Το 1918 η Ελλάδα εντάχθηκε την τελευταία στιγμή στο πλευρό των Συμμάχων στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, το 1919 απελευθερώθηκε η Θράκη και η δυτική Μικρά Ασία. Το 1920, όταν υπεγράφη η Συνθήκη των Σεβρών και η Οθωμανική Αυτοκρατορία διαλύθηκε οριστικά, η αναβίωση του ανατολικού Ρωμαϊκού Κράτους με πρωτεύουσα την Κωνσταντινούπολη δεν βρισκόταν πιά στην σφαίρα της ουτοπίας, αλλά στην επικράτεια του εφικτού. Αυτή η πορεία εκπληκτικής επιτυχίας, που οδήγησε ένα χρεωκοπημένο κρατίδιο στα όρια της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, υπήρξε αναμφισβήτητα ένας μεγάλος θρίαμβος.

Τον θρίαμβο αυτόν υπονόμει με την αρχικώς μεμψίμοιρη και στην συνέχεια εμπαθή στάση του ένα μέρος της θύνουσας τάξης και του πολιτικού συστήματος. Ο Εθνικός Διχασμός του 1915 διέσπασε την εθνική και κοινωνική συνοχή και υπονόμει την εθνική προσπάθεια. Ο βασιλιάς Κωνσταντίνος ήρθε σε ρήξη με τον Βενιζέλο, την εκλογική πλειοψηφία και τους Συμμάχους, συσπείρωσε την αντιβενιζελική αντιπολίτευση και της προσέδωσε πολιτική κάλυψη και πολιτειακή στήριξη.

Η αντιβενιζελική διακυβέρνηση το 1915-7 οδήγησε σε διάσπαση της Ελλάδας με τις Μεγάλες Δυνάμεις και γεωπολιτική απομόνωση και τελικώς στην διάσπαση του ελληνικού κράτους. Η επιστροφή του Βενιζέλου το 1917 και η εκθρόνιση του βασιλιά Κωνσταντίνου πραγματοποιήθηκε δια των γαλλικών όπλων. Η δυσφορία και η κόπωση του λαού από την μακροχρόνια επιστράτευση και τις αυταρχικές εκτροπές της δεύτερης βενιζελικής διακυβέρνησης οδήγησαν στην εκλογική ήττα του Βενιζέλου το Νοέμβριο 1920, στην παλινόρθωση του βασιλιά και του παλαιοκομματισμού.

Τα τραγικά πολιτικά, διπλωματικά και στρατιωτικά σφάλματα της αντιβενιζελικής ηγεσίας το διάστημα 1920-22, και κυρίως η ανικανότητά της να αναγνώσει ορθά τις (αρνητικές πλέον προς το ελληνικό εγχείρημα) προθέσεις των Μεγάλων Δυνάμεων, οδήγησαν στην εθνική τραγωδία της Μικρασιατικής Καταστροφής. Έτσι, ο μεγάλος θρίαμβος της περιόδου 1909-20 κατέληξε με ευθύνες Ελλήνων και Συμμάχων σε μία άνευ προηγουμένου καταστροφή.

“Καταστροφές και Θρίαμβοι”

Τρίτον, το 1940 η Ελλάδα είχε ανασυγκροτηθεί από την καταστροφή, είχε προετοιμαστεί κατάλληλα και κατήγαγε έναν αδιαμφισβήτητο θρίαμβο: συνέτριψε στρατιωτικά την Ιταλία του Μουσολίνι, μία παγκόσμια υπερδύναμη, ένα κράτος που είχε κατακτήσει και αποικιοποιήσει την Λιβύη, την Αιθιοπία, την Αλβανία και τα Δωδεκάνησα, που ήταν μέλος του Άξονα και διέθετε 3.000.000 λόγχες. Την στιγμή μάλιστα που η εθνικοσοσιαλιστική Γερμανία είχε καταλάβει σχεδόν ολόκληρη την ευρωπαϊκή ήπειρο. Τον θρίαμβο αυτόν, όμως, διαδέχθηκε η κατάληψη της Ελλάδας από τα γερμανικά στρατεύματα το 1941, η Κατοχή (1941-4) και ο Εμφύλιος Πόλεμος (1946-1949), που προκάλεσαν τραγικές ανθρώπινες απώλειες, βαθύτατο διχασμό και ολική αποδόμηση της ελληνικής κοινωνίας και οικονομίας.

Πέραν αυτών και παρά την τεράστια συνεισφορά της Ελλάδας στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, οι Σύμμαχοι αρνήθηκαν να ικανοποιήσουν τις ελληνικές διεκδικήσεις για την ενσωμάτωση της Βορείου Ηπείρου και της Κύπρου και απέδωσαν στην Ελλάδα μόνον τα Δωδεκάνησα. Από την νίκη του 1940 και την νίκη των Συμμάχων (στους οποίους ανήκε η Ελλάδα) το 1945, η Ελλάδα το 1950 ήταν μία χώρα κατεστραμμένη και διχασμένη. Ο θρίαμβος του 1940 τελικώς κατέληξε σε μία μεγάλης κλίμακας καταστροφή.

Τέταρτον, την περίοδο 1950-1967 η Ελλάδα με την αμερικανική βοήθεια ανασυγκροτείται ραγδαία και το βιοτικό επίπεδο ανέρχεται εντυπωσιακά. Προσωπικότητες όπως οι Καρτάλης, Μαρκεζίνης και Παπαληγούρας σχεδιάζουν και πραγματοποιούν μία σοβαρή και ταχύρρυθμη πολιτική εκβιομηχάνιση και ανάπτυξης της χώρας. Μάλιστα το 1961 ο αντιπρόεδρος της κυβέρνησης Καραμανλή Π.

Κανελλόπουλος υπογράφει συμφωνία σύνδεσης της Ελλάδας με την Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Πρόκειται για θρίαμβο.

Αλλά το ελληνικό πολιτικό σύστημα αποτυγχάνει να επουλώσει τα εμφυλιοπολεμικά τραύματα, να συγκροτήσει ένα υγιές δημοκρατικό καθεστώς και να οδηγήσει την χώρα στην ομαλότητα. Στην άλλη πλευρά, το ηττημένο ΚΚΕ συντηρεί το εμφυλιοπολεμικό κλίμα, διατηρώντας παράνομους μηχανισμούς και επιμένοντας στην ρητορική του “τρίτου γύρου”. Αστάθεια, πολυδιάσπαση, εξωθεσμικές παρεμβάσεις, συνωμοσίες, συγκροτούν ένα σκηνικό αυταρχισμού και ανωμαλίας.

Ο κοινοβουλευτισμός λειτουργεί με άξονα την κληρονομική ολιγαρχία που εκλέγεται βάσει πελατειακών δικτύων και εξαγοράς ψήφων. Οι κοινωνικές ανισότητες οξύνονται, η στρεβλή ανάπτυξη και η νόθα αστικοποίηση δημιουργούν μάζες δυσαρεστημένων μη προνομιούχων, ενώ οι πρόσφυγες από την Μικρά Ασία διεκδικούν την ενσωμάτωσή τους στην ελληνική κοινωνία. Η συντηρητική αστική κοινωνία αντιδρά σπασμωδικά στα εισαγόμενα ιδεολογικά και καλλιτεχνικά ρεύματα, αποξενώνοντας τη νεολαία.

Η Ένωση Κέντρου, που ανέρχεται στην εξουσία το 1963 με πρόγραμμα κοινωνικής δικαιοσύνης και εκδημοκρατισμού των θεσμών, αποτυγχάνει να ανταποκριθεί στις προσδοκίες της κοινωνίας. Διασπάται από ομάδα αποστατών και καταρρέει. Τελικώς, ο δυσλειτουργικός κοινοβουλευτισμός αποσταθεροποιείται και τελικώς ανατινάσσεται, οδηγώντας την χώρα στην δικτατορία και στην κυπριακή τραγωδία. Από τον θρίαμβο της μεταπολεμικής ανάπτυξης προέκυψε τελικώς μία πολυεπίπεδη κοινωνικοπολιτική και εθνική καταστροφή.

“Ελαττωματική Δημοκρατία”

Πέμπτον, η Μεταπολίτευση του 1974 υπήρξε το αποτέλεσμα της εθνικής καταστροφής της Κύπρου. Οι εκλογές του Νοεμβρίου και το πολιτειακό δημοψήφισμα του Δεκεμβρίου 1974, οι δίκες της Χούντας και του Πολυτεχνείου το καλοκαίρι του 1975 και η εκλογή του Κ. Τσάτσου ως πρώτου Προέδρου της Δημοκρατίας ήταν ένας θρίαμβος της δημοκρατίας. Όμως τον θρίαμβο αυτόν ακολούθησε η αποκατάσταση του παρωχημένου, αποτυχημένου παλαιοκομματικού προσωπικού των προδικτατορικών κομμάτων· η επιστροφή των πελατειακών δικτύων και της εξαγοράς ψήφων, της μαζικής ικανοποίησης παράνομων ρουσφετιών, των αθρόων διορισμών στο δημόσιο, της νομιμοποίησης αυθαιρέτων.

Ακολούθησε η παλινόρθωση της οικογενειοκρατίας σε μία ακόμα πιο διευρυμένη και πρωτόγονη μορφή· η έκπτωση της ποιότητας του στελεχιακού δυναμικού των κομμάτων, η αναξιοκρατία, η ευνοιοκρατία, η δουλική συνείδηση και η αγελαία συμπεριφορά, η επέκταση του κομματισμού σε όσες τις εκφάνσεις της λειτουργίας του κράτους και η εκτεταμένη διαφθορά, που διαχύθηκε σε όλα τα πεδία της πολιτικής και κοινωνικής ζωής· η κυριαρχία της βίας, από τις διαδηλώσεις στους δρόμους μέχρι τα πανεπιστήμια.

Σύμφωνα με την τελευταία έκθεση του Economist (ετήσια αναφορά 2022), η Ελλάδα κατατάσσεται στην κατηγορία των “ελαττωματικών δημοκρατιών”, ενώ η πορεία της στις αξιολογήσεις είναι καθοδική. Στις δε εσωτερικές αξιολογήσεις από την ελληνική κοινή γνώμη, το κοινοβουλευτικό σύστημα στην χώρα μας πάσχει από έλλειψη νομιμοποίησης και συχνά εκλαμβάνεται ως παρωδία. Τελικώς η Ελληνική Δημοκρατία της Μεταπολίτευσης καταγράφεται ως μία αποτυχημένη δημοκρατία με τριτοκοσμικά χαρακτηριστικά. Και αυτό αποτελεί μία ταπεινωτική, απαξιωτική για την χώρα μας εξέλιξη, που μπορεί να χαρακτηριστεί καταστροφή.

Failed State

Έκτον, η ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα το 1979 και στην συνέχεια στην ΕΕ και στην Ευρωζώνη θα μπορούσε να αποτελέσει θρίαμβο, αν το εγχώριο πολιτικό σύστημα δεν το υπονόμει με την εκτεταμένη διαφθορά που συνόδευσε την εισροή των ευρωπαϊκών πόρων, την ανικανότητά του να απορροφήσει τα ευρωπαϊκά κονδύλια και να τα κατευθύνει σε αναπτυξιακές και κοινωνικές κατευθύνσεις, την αποτυχία του να προσαρμόσει το κράτος στα ευρωπαϊκά πρότυπα, την αδιαφορία του να μεριμνήσει για την προσαρμογή της ελληνικής οικονομίας και την διασφάλιση της ανταγωνιστικότητάς της στα ευρωπαϊκά δεδομένα.

Επειδή επέδειξε ολιγωρία, ανικανότητα, διαχειριστική ανεπάρκεια και ιδιοτέλεια, την ένταξη της χώρας στην ευρωπαϊκή οικογένεια αντί να ακολουθήσει ο εξευρωπαϊσμός της χώρας ακολούθησε αντιθέτως η καταβύθισή της σε μία τριτοκοσμική υπανάπτυξη και στα χαρακτηριστικά ενός πραγματικού failed state. Την διάλυση της γεωργίας, της βιοτεχνίας και της βιομηχανίας ακολούθησε η χρεωκοπία και η υπαγωγή της χώρας στον Διεθνή Οικονομικό Έλεγχο, η δημογραφική κατάρρευση και η μαζική μετανάστευση της νεολαίας. Όλα αυτά, που οδηγούν στην αποδόμηση της ελληνικής κοινωνίας, του κυρίαρχου δυτικού-ευρωπαϊκού τρόπου ζωής και του ελληνικού πολιτισμού, αποτελούν σαφέστατα μία καταστροφή.

Έβδομον, γενικότερα, η Ελλάδα υπέστη κατά τον 20ό αιώνα μείζονες απώλειες, που επ' ουδενί δεν δικαιολογούν τον χαρακτηρισμό "θριάμβων". Η Μικρασιατική Καταστροφή, η Γενοκτονία των Ελλήνων της Ιωνίας, της Καππαδοκίας και του Πόντου, δεν θεραπεύονται από την "ομαλή" (που δεν υπήρξε καθόλου ομαλή) ενσωμάτωση των προσφύγων στο ελλαδικό κράτος και την συμβολή τους στην οικονομική ανάπτυξη. Η τουρκική εισβολή στην Κύπρο, οι νεκροί, οι αγνοούμενοι και οι πρόσφυγες δεν παρηγορούνται με την ένταξη της Κυπριακής Δημοκρατίας στην ΕΕ.

Πέραν αυτών, υποχρεώθηκαν να εγκαταλείψουν τις προαιώνιες εστίες τους οι Έλληνες της Ίμβρου, της Τενέδου, της Βορείου Ηπείρου, της Κωνσταντινούπολης και της Ανατολικής Ρωμυλίας, που αποτελούσαν περιοχές με ελληνική πληθυσμιακή παρουσία. Όπως και ο ακμαίος Ελληνισμός της Αιγύπτου, που εγκατέλειψε κακήν κακώς την εστία του το 1951-61.

Ο Ελληνισμός ακρωτηριάστηκε εδαφικά και εκκένωσε προαιώνιες κοιτίδες, συρρικνώθηκε και περιορίστηκε σε ένα προβληματικό υπανάπτυκτο κρατίδιο. Γι' αυτά όλα ασφαλώς έχει τεράστιες ευθύνες η νεοελληνική ιθύνουσα τάξη, που πλην συγκεκριμένων περιπτώσεων, επέδειξε πρωτοφανή ανικανότητα. Αυτά όλα ασφαλώς δεν συγκαλύπτονται πίσω από την παραπλανητική επιγραφή "θριάμβοι", λέξη που συγκαλύπτει την συνολική αποτυχία της ιθύνουσας τάξης.